

steme za *konsonantischen*; Grammatik der *russische Sprache* za *russischen*; (2, 185) des *Pronomes* za des *Pronomens*; (3, 191) *Lautentwicklung* za *Lautentwicklung*; (3, 238) *Entgegung* za *Entgegnung*; (2, 120) *Doppelhert* za *Doppelheft*; (2, 128) *Vinokus* za *Vinokur*; (3, 238) *der Diphthongs* za *des Diphthongs*; angl. (3, 11) *Reading Rales* za *Reading Rules*, (2, 128) of *Soviet Linguistes* za of *Soviet Linguists*; itd., itn.

Kljub takšnim in drugačnim pomanjkljivostim so tri knjige o vzhodnoslovanskih jezikoslovcih nenadomestljiv vir za zgodovino slovanskega jezikoslovja; v njih bo našel koristne informacije specialist, obenem pa bodo knjige zaradi splošne dostopnosti tudi nestrokovnjaku odpirale pogled v bogato vzhodnoslovansko jezikoslovno izročilo.

Franc Jakopin

Filozofska fakulteta v Ljubljani

RUDOLFA FILIPOVIĆA ENGLJSKO-HRVATSKE KNJIZEVNE VEZE

Knjigo Rudolfa Filipovića, profesorja anglistike na zagrebški univerzi, sestavljajo študije, ki jih je že prej objavil v raznih znanstvenih publikacijah pri nas oziroma v Angliji in Ameriki (dve razpravi je objavila tudi *Slavistična revija*),¹ a jih je za sedanjo knjigo predelal in dopolnil. Tako sedaj te študije tvorijo zaključeno celoto ter kažejo širok spekter angleško-hrvaških kulturnih stikov v 19. stoletju, dvakrat pa sežejo tudi nazaj v 16. in 17. stoletje. Za slovensko slavistiko je knjiga zanimiva zaradi primerjalnega gradiva, še bolj pa zato, ker večkrat posega neposredno v slovensko literarno in kulturno zgodovino.

Čeprav jezikoslovec, se je profesor Filipović vedno znova vračal k temu specialnemu literarnozgodovinskemu področju. L. 1948 je na univerzi v Zagrebu branil doktorsko disertacijo *Odjeci engleske književnosti u Hrvatskoj u XIX. stoljeću*. Na njenih ugotovitvah temeljita dve razpravi v knjigi: prva govori splošno o odmevih angleške književnosti na Hrvaškem v 19. stoletju, druga pa o istočasni recepciji Shakespearja na Hrvaškem.

Prvi, ki se je v XIX. stoletju sistematično ukvarjal z angleško književnostjo, je bil kajkavski pesnik Ivan Krizmanić, ki je prevedel Miltonov *Izgnubljeni raj*, žal pa je ta prevod ostal v rokopisu. Med Ilirci je bil zelo pomemben posrednik angleške književnosti Stanko Vraz, ki ga Filipović imenuje »prvog hrvatskog anglista većih razmjera« (str. 23). Tudi sicer je bilo zanimanje za angleški jezik in književnost precej razširjeno med Ilirci (Ljudevit Gaj), pa tudi med hrvaškimi književniki druge polovice preteklega stoletja (August Šenoa, Josip Kožarac, Silvije Strahimir Kranjčević in drugi).

Izmed angleških književnikov je v preteklem stoletju najdlje in najgloblje vplival na hrvaško književnost Byron. Shelley se pojavlja šele ob koncu stoletja. V vsem stoletju je čutiti močan vpliv Milтона. Zelo dolgotrajno je zani-

Rudolf Filipović: *Englesko-hrvatske književne veze*, Zagreb 1972, Liber, Izdanja instituta za znanost o književnosti, 445 strani.

¹ Rudolf Filipović: Shakespeare in Hrvati, *Slavistična revija* II (1949), 306 do 317. Rudolf Filipović: Bowring i Kopitar, *Slavistična revija* IV (1951), 113 do 130.

manje za dela Sira Walterja Scotta, pa tudi Jamesa Fenimora Cooperja. Zanimivo je, da so romani Bulwer-Lyttona bistveno globlje vplivali na hrvaško književnost kot dela Charlesa Dickensa. Izmed velikih angleških romanopiscev 18. stoletja sta bila znana le Defoe in Goldsmith. Zanimanje za angleško predromantiko se javlja šele razmeroma pozno in šibko. Zanimanje za *Ossiana* je prvič zabeleženo šele l. 1826 (str. 17).

Ime Shakespearja se prvič pojavi v hrvaški književnosti l. 1827 v rokopisni pripombi Krizmanića k njegovemu prevodu Miltonovega *Izgubljenega raja*, v tisku pa prvič l. 1857 v *Danici*. Prvi je na Hrvaškem uporabil angleški citat iz Shakespearja Vraz l. 1840 v pismu Dragutinu Rakovcu. In prva hrvaška uprizoritev Shakespearja je bila l. 1841, *Romeo in Julija* v prevodu Dimitrije Demetra, vendar po nemški Weissovi predelavi. Prvi popolni tekst v hrvaškem prevodu je bil uprizorjen l. 1865: *Ljubav sve može ili Ukročena tverdokornica* v prevodu Špira Dimitrovića Kotaranina. V šestdesetih letih je bil odziv hrvaške publike na uprizoritve Shakespearjevih del slab, to pa se je spremenilo v devetdesetih letih. Velika zasluga gre zagrebškemu dramaturgu Stjepanu Miletiću, ki je sistematično uvajal prevode Shakespearja v hrvaško gledališče. R. Filipović podaja bibliografijo vseh hrvaških prevodov Shakespearjevih del do najnovejše dobe kot tudi kronološki pregled uprizoritev Shakespearjevih iger v gledališčih na celotnem hrvaškem ozemlju.

Ob koncu stoletja se na Hrvaškem pojavijo prvi anglisti z znanstvenimi kvalifikacijami: Natalija Wickerhauser, predmetna učiteljica angleškega jezika na ženskem liceju v Zagrebu, ki je objavljala strokovne članke s področja metodike pouka angleškega jezika; Aleksandar Lochmer, od 1899 dalje prvi lektor angleškega jezika na zagrebški univerzi, avtor knjige o angleškem izgovoru (1887), angleške slovnice (1889) in angleško-hrvaškega slovarja (1906); Vladoje Dukat, gimnazijski ravnatelj in šolski inspektor v Zagrebu, ki je v letih 1891—1906 intenzivno seznanjal hrvaško javnost z angleško književnostjo.

V dveh razpravah govori Filipović o nastanku slavistike v Angliji v 19. stoletju. Prva razprava obravnava stike angleškega poliglota Johna Bowringa (1792—1872) s Kopitarjem in objavlja njegova pisma Kopitarju. Druga razprava nas seznanja s prvimi slavisti na angleških univerzah, predvsem v Oxfordu (W. R. Morfill, Neville Forbes, bibliotekar Heinrich Krebs) ter objavlja njihovo korespondenco z Vatroslavom Jagićem (korespondenca shranjena med Jagićevo zapuščino v zagrebški univerzitetni knjižnici).

V teh dveh razpravah so zanimivi tudi podatki o interesu za slovenščino pri prvih angleških slavistih. Zanimanje za slovenščino moremo ugotoviti pri vodilnih angleških slavistih 19. stoletja. To ni bilo omejeno le na Kopitarja in Miklošiča, ampak se je raztegalo tudi na slovenski jezik in slovensko knjigo. Že v svojem prvem pismu, datiranem 14. januarja 1827, prosi Bowring Kopitarja, naj mu pošlje svojo Kranjsko gramatiko ter *Blick auf die Crainischen Mundarten* (str. 156). W. R. Morfill, prvi profesor slavistike na oxfordski univerzi, piše Jagiću 20. decembra 1901: »I am now able to read slovenish with tolerable ease, as I have got the Dictionary edited by Pleteršnik. I have also the first part published by Cigale in 1860.« (Str. 204.) Po Morfillovi smrti je njegova bogata knjižnica, v kateri je bilo tudi precej slovenskih knjig, pripadla Queen's Collegeu v Oxfordu, pri njenem urejanju pa je imel bibliotekar Heinrich Krebs težave, ker ni dovolj razumel slovenskega jezika, kar priča njegovo

nedatirano pismo Jagiću: Seit Juni d. J. mit einem Verzeichnis der mehrere Tausend Bände zählenden kostbaren Sammlung Slavischer Bücher beschäftigt, die wie Sie wissen, der Library of Queen's College dahier von dem verstorb. Prof. Morfill vermacht wurde, war ich neulich im Begriff Ihren gütigen Aufschluss über den Titel einer dieser Bücher zu erbitten, glaube jedoch denselben inzwischen richtig verstanden zu haben, sodass ich Sie deshalb nicht weiter zu bemühen brauche: Der Titel des betreffenden Slovenischen Buches lautet: »Doneski k Zgodovini Škofje Loke in Njenega Okraja«, ed. Franc Kos, Ljubljana 1894. Ich übersetzte denselben: Beiträge zur Geschichte von Škofja Loka in Krain [i. e. Alt-Lak oder Bischofslak, nordwestl. von Ljubljana (Laibach)], ein sogen. Urbarium über den Urbar o. Ertrag aus dem Grundbesitz des Kloster-Stiftes (zu dem Škofja Loka oder Bischof Lack gehörte). Die Urkunden reichen von 16 Saeculum bis a. 1795. Nur was »Njenega« bedeutet, ist mir unbekannt. Vielleicht = Russ. Nižnaja i. e. Unter-Krain? (str. 232).

Medtem ko so Angleži razvili sami slavistiko v Veliki Britaniji, so jo v Ameriki razvili predvsem priseljeni slavisti, približno v istem času kot v Angliji. Tudi mnogi ameriški slavisti so vzdrževali pismene stike z Jagićem, ki jih Filipović objavlja v posebni dodatni študiji. Končno moramo omeniti še dve razpravi o angleških potopisih XVI. in XVII. stoletja, ki govorijo o Dalmaciji. Ti so pomembni kot možen vir za Shakespearjevo poznavanje Ilirije. Filipović pri tem razvija tezo, da je mesto v Shakespearjevi Iliriji prejkone Dubrovnik.

Filipovičeva knjiga je pomemben prispevek k proučevanju zgodovine angleško-jugoslovanskih kulturnih stikov in ima, kot smo videli, podatke ki so zanimivi tudi za slovensko kulturno zgodovino.

Janez Stanonik

Filozofska fakulteta v Ljubljani

ALEKSANDER VASILJEVIČ ISAČENKO

1910—1978

Marca nas je presenetila žalostna, nepričakovana novica, da je umrl Aleksander Isačenko, predstojnik katedre za splošno jezikoslovje in slavistiko na celovski univerzi. Z njim je lingvistika izgubila znanstvenika svetovnega formata, ki je s svojimi deli zapustil globoke sledove na najrazličnejših področjih splošnega in slovanskega jezikoslovja. Z mnogoterimi vezmi je bil povezan tudi s Slovenci, saj je bil na začetku svoje poklicne poti nekaj časa v Ljubljani, zadnja leta, odkar je deloval v Celovcu, pa je vzdrževal z ljubljansko slavistiko živahne stike.

A. Isačenko se je rodil leta 1910 v Peterburgu in še kot otrok zapustil domovino. Šolal se je v Avstriji, kjer je na Dunaju študiral slavistiko, germanistiko in primerjalno indoevropsko jezikoslovje. Slavistiko je poslušal pri enem vodilnih članov praškega lingvističnega krožka in utemeljitelju sodobne fonologije, N. S. Trubeckoju. Po končanem študiju se je izpopolnjeval v Parizu pri znamenitih jezikoslovcih A. Meilletu in A. Vaillantu, nato pa še eno leto v Pragi, kjer je tudi sam postal član praškega lingvističnega krožka. Zato je razumljivo, da je pri obravnavanju jezikoslovnih problemov enako naravno in